

13 Μαΐου

Μερικά γλυπτικά σκάνδαλα, — ἄν ἐπιτρέπεται νὰ τα ὀνομάσωμεν οὕτω, — θὰ μας ἀπασχολήσουν σήμερον. Ἡ συσώρευσις τῶν ὀφείλεται εἰς τὴν ἀξίειαν μανίαν, ὅφ' ἧς τελευταῖον κατελήφθημεν, νὰ τιμίσωμεν δι' ἀνδριάντων ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς ἥρωας καὶ ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς εὐεργέτας. Φαίνεται δὲ ὅτι εἵμεθα ἐκ φύσεως τοιοῦτοι, ὥστε, ὅσον ἡ μανία μας αὐξάνει, τόσον καὶ τὰ σκάνδαλά μας πολυπλασιάζονται. Τρεῖς ἀνδριάντες σήμερον, τρία σκάνδαλα· δεκατρεῖς ἀνδριάντες μεθαύριον, δεκατρία σκάνδαλα. Μὴν ἀνθυχεῖτε· ἡ ἀναλογία εἶνε εὐθεία.

Ἀκούσατε λοιπὸν τὸ πρῶτον: Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βύρωνος θάποκαλυφθῇ προσεχῶς ἐν Ἀθήναις μετὰ μεγάλης πομπῆς εἰς μίαν τῶν ὠραιότερων καὶ κεντρικωτέρων θέσεων τῆς πόλεως, εἰς τὴν μεγάλην Πλατεῖαν τῆς Ἐκθέσεως καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ ἀλσίδιον τὸ παρὰ τὴν καμὴν τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας. Τώρα ἀνιδρύεται τὸ βάθρον, ἐφ' οὗ θὰ στηθῇ ὁ ἀνδριὰς. Τὸν ἡγοράσαμεν ἄδρωος καὶ τὸν στήνομεν ὡς ἔργον τοῦ διασήμεν γάλλου γλύπτου Φαλκονιέρ (τοῦ ὁποίου φέρει καὶ τὴν ὑπογραφήν)· καὶ ὅμως οἱ ἰδόντες αὐτὸν βεβαιοῦσιν ὅτι εἶνε τερατοῦργημα, τοῦ ὁποίου πάντως ἄθως εἶνε ὁ κατὰ τύπους ὑπεύθυνος. Ὁ Φαλκονιέρ εἶχε λάβει παραγγελίαν τοῦ ἀνδριάντος, ἀλλ' ὁ θάνατος δὲν ἄφηκεν αὐτὸν νὰ τὴν ἐκτελέσῃ· τὴν ἐξετέλεσαν δὲ ἀδέξιοι μαθηταὶ τοῦ ὅπως-ὅπως διὰ νὰ μὴ χάσῃ ἡ οἰκογένεια τὰ χρήματα. Οὕτω κατωρθώσαμεν νάποκτῶμεν, ἀντὶ κ' ἐγὼ δὲν ἤξεύρω πόσων χιλιάδων ληρῶν, γλυπτικὸν ἔργον ἀντάξιον τῶν παρὰ τὴν Ἀκαδημίαν ὁμοιωμάτων τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος.

Ἀκούσατε τώρα τὸ δεύτερον: Παρὰ τὸ ἀρχαῖον Στάδιον τὸ ἀνακαινιζόμενον δαπάναις τοῦ Ἀδέρωφ, θὰ σταθῇ εὐγνωμόνως τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου. Τὸ φυσικὸν ἦτο βέβαια νὰ προκηρυχθῇ διαγωνισμὸς μετὰ τῶν ἐλλήνων, ἢ καὶ ξένων ἀκόμη καλλιτεχνῶν, καὶ μία κατάλληλος ἐπιτροπὴ νὰ ἐγκρίνῃ τὸ καλλίτερον πρόπλασμα. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ· ὁ ἀνδριὰς παρηγγέλθη ἀπευθείας πρὸς τὸν κ. Βροῦτον. Δὲν θέλομεν νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ κ. Βροῦτος, — περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας τοῦ ὁποίου εἶνε ἄλλοθεν γνωστὸν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Εἰκ. Ἐστίας» τί φρονοῦμεν, — δὲν θὰ ἐκτελέσῃ ἐν συνειδήσει τὴν παραγγελίαν. Θέλομεν νὰ εἰπώμεν μόνον ὅτι τὰ ἐπὶ τούτῳ ὅχι ἄδικα παράπονα τῶν ἄλλων καλλιτεχνῶν ἀπετέλεσαν σκάνδαλον, τὸ ὁποῖον κάλλιστα ἠδύνετο νὰ προληφθῇ.

Ἀλλὰ διὰ νὰ φοιξετε ἀκούσατε τὸ τρίτον: Εἰς τὸν Πειραιᾶ ἀπεκαλύφθη τὴν π. Κυριακὴν μέρα-μεσημέρι ὡς ἀνδριὰς τοῦ στρατηγοῦ Καραϊσκάκη, τί νομίζετε; — ὁ «Ἐλλήν πολεμιστής» τοῦ μακαρίτου Φι-

τάλη! Ὁ κύριος Δήμαρχος φαίνεται ὅτι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐφήρμοσε τὸ γραφικὸν «ὁ δεχόμενος προφῆτην εἰς ὄνομα προφῆτου μισθὸν λήψεται»· ἀλλὰ ὁ κόσμος δὲν ἔπρεπε ἐπ' οὐδ' οὐδενὶ λόγῳ ν' ἀνέχθῃ τὴν ιεροσυλίαν αὐτήν. Ἐχάθησαν λοιπὸν οἱ Ἀλκιβιάδαι εἰς τὰς ἡμέρας μας; Δὲν θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ συντρίψουν τὸν ἄλλως ὠραῖον ἀνδριάντα· θὰ ἦρκει νάποξέσουν τὸ ὄνομα τοῦ Καραϊσκάκη καὶ νὰ ἐπιγράψουν τὸ ἔργον μετὰ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ τίτλον.

Λέγεται ὅτι καὶ ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς ἠπόρησε διὰ τὸ πραξικόπημα καὶ μετὰ τὴν συνήθειαν του εἰρωνεῖαν ἠρώτησε κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τὸν κ. Δήμαρχον:

— Μὰ εἶνε αὐτὸς ὁ στρατηγός;

Δὲν εἶνε γνωστὸν τί ἀπάντησεν ὁ κ. Δήμαρχος· ἀλλὰ καὶ τί ἄλλο εἶχε νάπαντῇ ἀπὸ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους τοῦ βάζει εἰς τὸ στόμα τὸ σημερινὸν «Σκρίπ».

— Πῶς ὄχι, Μεγαλειότατε; Δὲν βλέπετε ἀπὸ κάτω τὸ ὄνομά του;

Γρ. Ξ.

ΑΝΑΒΑΤΗΣ ΟΥΧΙ ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡ

Ἀφ' οὗτου καὶ παρ' ἡμῖν ἐγένετο γνωστὸν τὸ ὄργανον, δι' οὗ ἀκόπως ἀνέρχεται τις εἰς τὰ ὑψηλότερα τῆς οἰκίας πατώματα, μετεφράσθη ἡ Γαλλικὴ λέξις ascenseur διὰ τοῦ ἀνελκυστήρ. Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν καὶ τὸν σχηματισμὸν ἡ νέα λέξις αὕτη ἔχει καλῶς, ἀλλ' ὡς πρὸς τινὰ ἄλλα οὐχί, ἅτε προσκορούσασα εἰς γλωσσικά τινα ἀξιώματα, ἄριστα διατυπωθέντα ὑπὸ τοῦ ἀοιδίου Καραζή, καὶ ἄτινα, φρονῶ, ἔπρεπε πάντοτε νὰ ἔχωσι πρὸ ὀρθολογῶν ὅσοι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων εἶτε ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης παραλαμβάνουσιν ἄγνωστον τῇ νεωτέρᾳ λέξειν εἶτε καὶ νέαν ὅλως πλάττουσιν, ὅπως καὶ τὸν ἀνελκυστήρα, πρὸς ὀνομασίαν νέων πραγμάτων.

Ὁ Καραζὴς ἐδίδασκε πρῶτον, ὅτι ἀμικρύνουσιν ὅσοι παραλαμβάνουσι μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἢ καὶ πλάττουσιν νῦν ἐκ τοῦ ὕλικου αὐτῆς μίαν λέξιν, ἧς τὰ στοιχεῖα εἶναι παντάπασιν ἄγνωστα τῇ νῦν λαλουμένῃ, καταφρονέουσι δὲ λέξεων Ἑλληνικωτάτων, διότι συμβαίνει νὰ εἶναι πασίγνωστοι σήμερον· ἐνῶ τούναντιον, τοῦτο ὀφείλει νὰ εἶναι μέγα καὶ κύριον συστατικὸν αὐτῶν¹. ἔπειτα δ' ὅτι ἡ κατὰ πρῶτον πλαττωμένη ἢ ἐκ τῆς ἀρχαίας παραλαμβανόμενη λέξις δὲν πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη

¹ Πρβλ. Ἐπιστολῶν τόμ. Α' σελ. 464 «Πέμπω εἰς τοὺς κόρακας τὸν γυδαῖσμον ἐκείνων ὅσοι χωρὶς πολυχρόνιον μελέτην καὶ συνεχῆ παραλληλισμὸν μετὰ τῆς παλαιᾶς ἐπιβάλλονται νὰ φησίσωσι τὴν νέαν· ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν δὲν με φαίνεται καλὸν με πρόφασιν Ἑλληνίσεως νὰ τὴν γυνώσκωμεν ἀπὸ λέξεις ἀναλογικὰς, τὰς ὁποίας ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ἐπρόφερε καὶ τὸ στόμα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφάντος». (περὶ τοῦ ἀναβάτης προκειμένου τοῦ πρᾶγμα εἶναι βέβαιον)· καὶ 459 «Τὸ δέπω ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ τὸ κλίνω· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ δύο εἶναι Ἑλληνικά, με φαίνεται ἡ κλίσις καὶ τὸ κλίνω πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν προτίμησιν διὰ τὸ σαφέστερον».

ὥστε νὰ μὲν ἁεὶ μεμονωμένη, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ἄλλαι ἐξ αὐτῆς καὶ παρ' αὐτῇ νὰ δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἢ νέαι νὰ σχηματισθῶσιν, ὥστε ν' ἀπαρτισθῇ πᾶσα ἡ ἀπαιτούμενη σειρά ἡ οἰκογένεια¹.

Πρὸς ἀμφοτέρω τὰξιώματα ταῦτα προσκρούει προφανῶς ἡ νέα λέξις ἀνελκυστήρ, ἥτοι καὶ παντάπασιν ἄγνωστα τὰ στοιχεῖα αὐτῆς εἶναι σήμερον καὶ δύσκολον εἶναι νὰ ληφθῶσιν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἢ πλαττωσῶσι νῦν τὰ μεθ' ὧν ὀφείλει νὰ συνδεθῇ εἰς ἀπαρτισμὸν οἰκογενείας πλήρους, καὶ λέξιν ἄλλην γνωστοτάτην ἐν πᾶσι τοῖς χρόνοις παραγκωνίζει, λέγω τὴν λέξιν ἀναβάτης, παρ' ἣν καὶ τὸ ῥῆμα ἀναβαίνω ἀνέβην θ' ἀναβῶ καὶ ὄνομα ἀνάβασις κτλ. εὐχρηστοῦσιν, καὶ πρὸς τοῦτοις ἔχει καὶ τὸ προτέρημα ὅτι κλίνεται ὑπὸ πάντων ὁμοίως καὶ εὐκόλως, ἐνῶ ὁ ἀνελκυστήρ θ' ἀναγκασθῇ νὰ διχασθῇ καὶ δὴ νὰ λέγεται μὲν ἀνελκυστήρας, νὰ γράφηται δ' ἀνελκυστήρ.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω λόγων ὑπάρχει καὶ τις ἕτερος συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῆς λέξεως ταύτης, ὅτι ἐν Κρήτῃ σφάζεται δηλοῦσα τὸ ὄρθιον ἐκεῖνο ξύλον, ὃ συναπτὸν τὴν περιστρεφόμενην μύλην (ἀπανειταρία ἐν Κυθήροις, ἐν Κρήτῃ δ' ἀπάνω μύλι) μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ὕδατος πληττωμένης καὶ οὕτω κινουμένης πετρωτῆς, χρησιμεύει εἰς ἀνύψωσιν ἢ καταβιβασμὸν τῆς μύλης καὶ δὴ εἰς κατασκευὴν λεπτοτέρων ἢ ἀδρότερων ἁλείων².

Νομίσῃ δὲ μηδεὶς ὅτι διὰ μὲν τοῦ ἀνελκυστήρ, ἅτε εἰς—τῇ λήγοντος δηλοῦται ὄργανον, διὰ δὲ τοῦ ἀναβάτης οὐχί. Διότι καὶ τὰ εἰς—της καὶ τὸ πάλαι καὶ σήμερον εἶτι δηλοῦσι πλὴν τοῦ ὀρῶντος προσώπου, κατὰ τινὰ προσωποποίησιν, καὶ τὸ ὄργανον· πρβλ. τὰρχαία διαβήτης, ἐπευδύτης, ὀδοντοξέστης, λιθοπρίστης (=πρίων) κτλ. καὶ τὰ νεώτερα δάρτης, δείκτης, ξεύ(κ)της, καθρέπτης, ξύστης καὶ τυροξύστης, σύρτης, σφίκτης, σφάκτης, ταράκτης, τρί-

¹ Ἐπιστολῶν Α' σελ. 465 «Τοῦτο ἔχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὁσάκις μεταχειρίζεσαι λέξιν ἀκόμη ἀσυνήθη, μὴ τὴν θεωρῆς μεμονωμένην (isolée), ἀλλὰ παρίστανέ τιν ἐκ τῶν νοῦν σου μ' ὅλους τῆς τοῦ σχηματισμοῦ· καὶ ἂν εἰσέρχονται ὅλοι ἢ καὶ οἱ περισσότεροι χωρὶς σπαράγμον καὶ σφάδαμον εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ἀκοάς, μεταχειρίζου τὴν· ἀλλῶς ζῆται ἄλλην συνώνυμον. Παραδείγματος χάριν, ἂν εἶναι ὄνομα τὸ νέον εἰσαγόμενον, τὰς πτώσεις τοῦ ὅλας καὶ τὰ γένη του· ἂν εἶναι ῥῆμα, τοὺς χρόνους τοῦ καὶ τὰς ἐγκλίσεις του· ἀλλῶς πίπτεις εἰς λαβύρινθον... Τὸ σύνταγμα σου, ὅτι καὶ εἶναι, θεωρεῖ το ὅλικός, καὶ μετὰ τὸν λογισμόν, ἐὰν ἀπ' αὐτοῦ δύναται ὁ ἀναγινώσκων νὰ μορφώσῃ μίαν γραμματικὴν, ὅχι χωρὶς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ μ' ὅσον δυνατόν ὀλίγαν».

² Πρβλ. Καραζή Ἐπιστολῶν Α'. 466—7 «Χρειάζεται λοιπὸν ἐνταῦθα ὀνομαθεσία, ἥγουν νὰ βαπτίσωμεν τὸ νεογέννητον τοῦτο πρᾶγμα διὰ τοὺς Γραικοὺς· ἀλλ' ἡ ὀνομαθεσία ἔχει καὶ αὐτὴ τοὺς κανόνας τῆς, ἕνας εἶναι τὸ νὰ μὴ βαπτίζωμεν μετὰ νέα ὀνόματα, ἂν δὲν εἵμεθα πρότερον βέβαιον ὅτι δὲν εἶναι βαπτισμένον τὸ πρᾶγμα μετὰ λέξιν ἑλληνικὴν, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀναβαπτιστῶν...»

φτης, πιπεροτρίφτης, φράχτης κτλ. Κατ' αὐτὰ ὠνομάσθη ἀναβάτης ἀπὸ αἰώνων ὑπὸ τῶν Κρητῶν καὶ τὸ ὄργανον δι' οὗ ἀναβιβάζεται (καὶ καταβιβάζεται βέβαια, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου ἢ ὀνομασίας) ἡ μύλη, καὶ δύναται καὶ ὑφ' ἡμῶν νὰ ὀνομάζεται οὕτω τὸ ὄργανον δι' οὗ ἀναβιβάζονται καὶ καταβιβάζονται εὐκόλως καὶ ἀκόπως οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰ ὑψηλότερα κατώματα τῶν οἰκίων, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ τὸ προταθὲν ἀνεκλυστήρ οὔτε ἐγνώσθη οὔτε ἐρριζοβόλησεν εἰσέτι ἐν τῇ νῦν λαλουμένῃ.

Ἐὰν δέ τις κρίνῃ ὅτι ἡ λέξις ἀναβάτης ἐπειδὴ ὀηλοῖ τὸν ἰππέα, δὲν πρέπει ἢ δὲν δύναται νὰ προσληφθῇ εἰς δῆλωσιν καὶ τοῦ ὄργανου, ἃς ἐνθυμηθῇ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ αἰώνων πολλῶν ὑπερπηθῆσεν αὐτήν, τὴν ἄλλως ἀνύπαρκτον δυσκολίαν, ὀνομάσας διὰ τοῦ ὀνόματος καβαλλάρης καὶ καβαλλαρία τὴν μεσαίαν καὶ ὑψίστην δοκὸν ἢ τὸ ὑψιστον μέρος τῆς κυρτῆς στέγης τῶν οἰκιῶν. Χρήσις ἄρα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ αἰώνων κεκυρωμένη δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀπόβλητος.

Ἄλλ' ἐὰν τις τέλος φρονῇ, ὅτι τοῦ προτεινομένου ἀναβάτης (ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, προετάρη ἦδη καὶ ὑπ' ἄλλου ἢ λέξις, ἀλλ' ὡς φαίνεται, δὲν ὑπεστηρίχθη προσηκόντως καὶ ἴσως τοῦτου ἕνεκα δὲν ἐγένετο ἀποδεκτή) ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ γίνῃ χρήσις, τότε ἃς εἰσχωθῇ τοῦλάχιστον τὸ ὄνομα ὁλκός ἢ ἀνολκός, ὃ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο ἐν χρήσει σημαίνον μηχανήματι, δι' οὗ ἀνεῖλκον (καὶ καθειλκον) τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηρὰν (ἢ εἰς τὴν θάλασσαν), καὶ ὃ προφανῶς πολὺ εὐσηχηματιστώτερον καὶ συντομώτερον τοῦ ἀνεκλυστήρ ἢ ἀνεκλυστήρας εἶναι. Ὅτι δὲ καὶ ὀνόματα λήγοντα εἰς —ος ἐδήλουν τὸ ὄργανον, μανθάνει τις εὐκόλως ἂν ἐνθυμηθῇ μόνον τὸ δοκὸς ξυγὸς κτλ.

ΠΟΔΗΛΑΤΗΣ ΟΥΧΙ ΠΟΔΗΛΑΤΙΣΤΗΣ

Κάλλιστα μὲν ὁ μακαρίτης Ἰσ. Σκυλίτσης ἐπλασε τὴν λέξιν ποδηλάτου, ἀτόπως δ' οἱ ἐπ' ἐσχάτων τὸ ποδηλατιστῆς κατὰ τὸ Γαλλικὸν vélocipédiste, ἐνῶ πρόχειρος ἦτο ὁ σχηματισμὸς τοῦ ποδηλάτης (ὃ διὰ τῶν ποδῶν ἐλαύνων τὸ μηχανήμα), παρ' ὃ θὰ ἐσχηματίζετο εὐκόλως καὶ ῥῆμα ποδηλατῶ ἐποδηλάτησα θὰ ποδηλατήσω πρὸς κ. κωπηλάτης (ὃ διὰ τῶν κωπῶν ἐλαύνων τὸ πλοῖον) κωπηλατῶ ἐκωπηλάτησα, ἰχθυηλάτης (ὃ κατὰ τὰ ἰχθυηλάτων) ἰχθυηλατῶ, ἰχθυηλάτιστα, θινηλάτης θινηλατῶ ἐθρινηλάτησα, ξευγηλάτης (ξευγελάτης σήμερον) ξευγολατῶ κ.τ.λ. Κατ' αὐτὰ ἄρα ὀρθῶς θὰ λέγηται ποδηλάτου ποδηλάτης ποδηλατῶ ποδηλασία ποδηλατικὸς (Σύλλογος) ποδηλατικώτατος κτλ. κτλ.

Γ. Ν. ΚΑΤΖΙΑΚΙΣ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΥΒΡΕΙΣ

Οὐχ ἥττονος περιφρονήσεως ἤξιώσεν ὁ νεώτερος ἑλληνισμὸς τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Ἀθιγγάνους. Καὶ εἰς μὲν τῶν Ἑβραίων τὴν ἐξυβρίσιν συνετέλεσε πλὴν τῆς ἐναντίον αὐτῶν ὡς σταυρωτῶν τοῦ Χριστοῦ ἀντιπάθειαν καὶ ἡ ἐγνώσθη αὐτῶν φιλοχρηματία, ἥτις ἄλλως, εἰρήσθω καὶ τοῦτο, κατέστησεν αὐτοὺς ἀπ' αὐτῶν ἡδὴ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων ἀντιζήλους τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ἐμπορίᾳ. Ἐκ τοιούτων λόγων ἐξεπήγασαν αἱ ἐπόμεναι περὶ Ἑβραίων παροιμίαι.

—Φωνάζει ὅταν Ἑβραῖος.

—Βρωμᾷ ὁ Βριὸς κ' ἡ τύχη του, βρωμοῦν καὶ τὰ καλά του.

—Ἀνακατόνεται ὅταν τὸν Ὀδρηῶν ἔς τὸ κουμμέρι.

—Ἄν ὁ Ὀδρηὸς τὴν κόττα.

—Ὀδρηὸς ὅταν φτωχύνῃ

τὰ παλὰ δεφτέρια πᾶναι.

—Ὁ θεὸς νὰ σε φυλάξῃ ἀπὸ μουφλούζης Ἑβραῖο.

Οἱ δὲ Ἀθιγγανοὶ ἢ μάλλον Ἀτσιγγανοὶ, οἱ κοινῶς Γύφτοι (Αἰγύπτιοι) λεγόμενοι, ἐγενῆσαν ἀπὸ τῆς διὰ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν εἰσελάσεως αὐτῶν περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας μισητοὶ καὶ παρ' Ἑλλήσιν ὡς καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς Εὐρωπαίοις. Ἡ παροιμιώδης αὐτῶν ἀκαθαρσία, ἡ νομαδικὴ αὐτῶν σκηνοπηγία, αἱ μαντικαὶ μαγανεῖαι τῶν περιφορῶν τούτων χαλκῶν, τὸ ἐπαίτιον καὶ ἀρπακτικόν, τὸ κακώτρον καὶ ἐν πολλοῖς ὑποπτον τοῦ βίου αὐτῶν κατέστησαν αὐτοὺς οὐ μόνον ἐπιρόβους εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ ἀξίους πολλὰς πλῆθς περιφρονήσεως, διατυπωθείσης εἰς πολλὰς παροιμίας.

—Γύφτος κρούει, Γύφτος σκούζει.

—Γύφτικο σπῖτι καίεται καὶ βιὸς λογαριάζει.

—Ἐμπα ἔς τὰ Γυφτόπουλα.

—Σ' τοὺς Γύφτους γιὰ προζύμι.

—Ὅλοι οἱ Γύφτοι μὲν γενεῖά.

Ἀλλὰ περὶ Γύφτων ὄντος τοῦ λόγου δὲν δύναμαι νὰ μὴ ὑπομνήσω τὸν ἀναγνώστην τὴν ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ τῷ ἕκτῳ ἄσματι τοῦ Διάκου τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου θαυμασίαν εἰκόνα, ἣν ἐχάραξεν ὁ ποιητής, παριστάνων τὸν Γύφτον ἐπισύροντα ἐφ' αὐτὸν τὴν κατάραν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οὐδ' εἶνε ὀλιγώτερον ποιητικὴ ἢ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ παράστασις τοῦ βασιανισμοῦ τοῦ Κατσαντώνη ὑπὸ τῶν Γύφτων καὶ ἡ ἀληθῶς οὐαλτερσκόπτικος ἐκείνη σελὶς τῶν εἰς τὸν Διάκον Προλεγόμενων, ἐν ᾗ ὁ ποιητὴς ἐξωγράφει τὸν Γύφτον.

«Υπεράνω πάσης ἄλλης βασιάνου, λέγει ὁ Βαλαωρίτης, πάσης ἄλλης περιφρονήσεως, ἔθεσα πλησίον τοῦ Διακού, ὅφ' ἦς στιγμῆς συνελήφθη μέχρι τοῦ μαρτυρίου, ἀνώνυμον καὶ εἰδεχθῇ δαίμονα τὸν Γύφτον.

»Ἀδεῖται ὅτι, ἂν ποτε ἐπὶ πλοίου, ἐν

» μακρὰς καὶ ὑπερωκεανεῖς θαλασσοπο-
» ρίαις ἐνσκήψῃ ἐπιδημία, ἐκ δὲ τῶν νοσούν-
» των ὑπάρχη τις θανατηφόρος προσθε-
» βλημένος, λάθρος, ἀπαθής, ἀποτρόπαιος,
» ἐν ἀποστάσει τινὶ ὀπισθεν τῆς πρύμνης,
» ἐμφανίζεται ὁ καρχαρίας, ἀλάνθαστος
» οἰωνὸς τοῦ ἐπικειμένου πένθους, μνημα
» περιπλανώμενον, ἀδηφάγον, προσμένον
» νὰ καταβροχθίσῃ τὸ πτώμα ἅμα παρα-
» διδόμενον εἰς τὰ κύματα. Τοιοῦτος κατὰ
» τὸν μέγαν καὶ φοβερὸν διάπλουν τοῦ
» Ἑλληνισμοῦ τυγχάνει ὁ Γύφτος.

» Ὑπῆρξε τὸ ὄργανον τῆς στρεβλώ-
» σεως, ὁ βρόχος τῆς ἀγχόνης, ὁ πολυμή-
» χανος ἐφευρετὴς τῶν βασάνων ἐν ταῖς
» χερσὶ τῶν κατακτητῶν, καὶ τὸ ἔργον
» αὐτοῦ ἐξεπλήρωσεν ἐκθύμως, πιστῶς,
» ἐντρύφων καὶ ἀγαλλόμενος ὁσάκις εἰς τοὺς
» ὄνυχας αὐτοῦ παρεδίδετο τὸ σπράγιον.

» Ἀγνοῶ ἂν ἡ ἐπικατάρκτος αὕτη φυλὴ,
» ἀρχαία ὡς ὁ Κάιν, κατὰ τὰς πολυειδεῖς
» φάσεις τοῦ μυστηριώδους βίου της περι-
» ἡλθέ ποτε εἰς τὴν ἐξαχρείωσιν, εἰς ἣν
» ἐφθασε διοδεύουσα τὴν ἑλληνικὴν χώραν,
» προαιώνιος ἀκόλουθος τῆς καταστροφῆς
» καὶ τοῦ ὀλέθρου.

» Ὑπάρχουσιν ἔτι παρ' ἡμῖν οἱ ἀπαί-
» σιοι οὗτοι σκώληκες, ἀδιαπύστως περι-
» πλανώμενοι, πελιδνοὶ, δυσώδεις, ὡς ἀγέ-
» λαι ἀκατονομάστων κτηνῶν, οἰκτρά
» καταγῶγια ῥυπαρωτάτων διαδοχικῶν
» ἀσθενειῶν, φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων, δι-
» κην παμμεγέθους κοιλίου, τὰς ζοφεράς
» σκηνὰς τῶν καὶ σύροντες μεθ' αὐτῶν
» τὸν ἄκμονα, τὴν σφύραν, τὰς τανάγρας,
» τὴν φύσσαν ἐκ δύο ἀσκῶν συγκεκριημέ-
» νην, τοὺς ἄνθρακας, τεμάχια τινὰ ἀκα-
» τεργάστου σιδήρου καὶ σχεδὸν πάντοτε
» λιμώττοντας κύνας, μέλανας αἰλουροὺς
» ἢ ἀλυσιδέτους ἄρκτους πρὸς ἐπίδειξιν,
» ὅθεν πολλὰκις Ἀρκουδόγυφτοι προσα-
» γορεύονται.

» Μετέρχονται τὴν χειρομαντείαν καὶ
» συνθέτουσι παράδοξα φάρμακα οὐχὶ πρὸς
» θεραπείαν ἀσθενειῶν ἢ τραυμάτων, ἀλλ'
» ὅπως δι' αὐτῶν προκαλῶσιν ἐξαμβλώ-
» σεις, τεκταίνονται μαγγανείας καὶ παν-
» τὸς εἶδους ἀθεμιτογενεῖας.

» Ἀθεοὶ, ἀπάτορες, ἀκοινωνητοὶ, οὐδέ-
» ποτε μεριμνῶντες περὶ τῆς ἐπιούσης,
» ἀγνοοῦντες πόθεν ἔρχονται ἢ ποῦ πο-
» ρεῦνται, ἐν τῇ ἀποκτηνῶσει αὐτῶν ἀσε-
» βῶς ἐναγκαλιζόμενοι ἀντὶ τῆς συζύγου
» τὴν θυγατέρα ὁσάκις προσέρχονται εἰς
» τινὰ τῶν ἡμετέρων πόλεων συνήθως δια-
» μένουσι σκηνῇ ἐκτὸς τοῦ περιόλου,
» ὡσανεὶ συναισθανόμενοι τὴν ἀπέχθειαν,
» ἣν αἰετοὶ διεγείρει ἡ παρούσα των, ἢ
» μὴ ἀποτρεμνόντες νὰ ἴδωσι κατὰ μέτω-
» τωπον τὴν κοινωνίαν ἣν ἐδοξάνισαν.

» Τοιούτου ἀνθρωπομύθρου τέρατος δὲν
» ἠθέλησα νὰ παραλείψω τὴν ἀπεικονί-
» σιν, ἐξορύξας συνάμα ἐκ τῶν πελυτίμων
» τῆς δηριώδους γλώσσης μεταλλείων τὴν
» κατὰλληλὸν κυριολεξίαν πρὸς καθιέρωσιν
» τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν φράσεων, δι' ὧν